

ΑΙΣΘΗΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Τὸ θέμα ποὺ διάλεξα γιὰ νὰ Σᾶς μιλήσω σήμερα, βγαίνει λιγάκι ἔξω ἀπὸ τὴν δικαιοδοσία μᾶς γυναίκας ποὺ δὲν εἶναι ὑπὲρ τῆς χειραφετήσεως, ἐπειδὴ εἶναι κάπτως φιλοσοφικό. Καὶ ἐπειδὴ ἔγώ μὲ κανέναν τρόπο δὲν τὸν καταλαβαίνων αὐτὸν τὸν λεγόμενο ἔστιλαβωμὸ τοῦ γυναικείου φύλου, ὅντας γυναίκα καὶ θέλοντας νὰ μείνω τέτοια, γι αὐτὸν θὰ προσπαθήσω ὅσο μπορῶ πιὸ ἀπλά καὶ πιὸ γυναικίσια ή σια νὰ Σᾶς κονθεντιάσω. Βλέπετε ἐμεῖς οἱ γυναίκες, ποὺ ἡ δουλειά μας εἶναι στὰ σπίτια μας, ἀτιμώρητα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἔμακρύνομεν ἀπ' αὐτά.

Πάντα θὰ τρέχουμε τὸν κίνδυνο νὰ παραπλανηθοῦμε σὲ λογῆς-λογῆς ἀποτα. "Ενα καὶ σπουδαιότατο, ἡ νὰ ἀναμασσήσουμε τὰ ἴδια ποὺ λέτε καὶ σεῖς, ἡ νὰ μήν τὰ καταφέρουμε.

Καὶ ἡ δική μου ἡ σημερινή κονθέντα μπροστά Σας, τί εἶναι, κύριοι μου, παρὰ ἔνα ἔσμαρκεμα ἀπὸ τὰ σύνορά μου; Καὶ κατὰ συνέπεια, ἔνας κίνδυνος, ἡ νὰ πῶ ἀδέξια λόγια συνηθισμένα καὶ ἔσαναιεπωμένα, ἡ νὰ μὴ δυνηθῶ νὰ διατυπώω καλά διτι θέλω; "Ομοις, ὡς καθὼς σᾶς εἴτα παραπάνω, θὰ προσπαθήσω νὰ Σᾶς μιλήσω ὅσο μπορῶ πιὸ ἀπλά καὶ πιὸ γυναικήσια. "Ετσι, κ' ἔγώ ἔγειριουμα πὼς δὲν εἶμαι δὰ καὶ σχολαστική, καὶ σεῖς εὐκολότερα θὰ μοῦ συμπαθήσετε τὸ θάρρος μου.

"Η σημερινή μου λοιπὸν διμιλία σκοπὸν ἔχει νὰ σᾶς παρουσιάσει κάποιους νέους ποιητὲς τῆς Πατρίδας μου, ποὺ τώρα τελευταίᾳ ἀρχισαν νὰ γράφουν. Οἱ καινούργιοι αὐτοὶ ποιηταὶ, εἶναι ὄλοι τους παιδιά ποὺ ζούνε στὸν μικρό μας τόπο τριγυρισμένοι ἀπὸ μιὰν ἐκλεκτότατη μοναξιά. Εἶναι τοῦτοι: Ὁ Λευτέρης Ἀλεξίου, ὁ Καλυβίτης, ὁ Αναστασίου, ὁ Γιώργης Λουλακάκης καὶ ὁ Μ. Παπαστεφάνου. Ὄνόματα, καθὼς βλέπετε ἐντελῶς ἄγνωστα. Ποὺ θάπομεναν ἀκόμα γιὰ πολὺν καιρὸν ἵστως ἄγνωστα, ἂν δὲν διλούνται ξεχωριστὸς δρόμος ποὺ διάλεξεν ἡ Τέχνη τους δὲν ἥταν τέτοιος, ποὺ ἀναγκαστικά νὰ ἐπιβάλλεται ἡ παρουσίαση τῆς σὲ ἔναν κύκλον ἀνωτέρων ἀνθρώπων, ὡς εἶναι τὸ σημερινό μου ἐκλεκτὸ ἀκροατήριο.

Στὰ τραγούδια αὐτῶν τῶν νέων, καθὼς καὶ στὰ πεζογραφήματά τους δὲν συναντᾶται, ὡς θὰ περίμενε κανείς, ἡ ρωμαντικότητα ἐκείνη καὶ ἡ αισθητικότητα, ποὺ εἶναι τὸ ἀπαραίτητο γνώρισμα ἐνὸς νεαροῦ ποιητῆ, καὶ τὸ αἰώνιο σημείο ἀπόπου ξεκινοῦν ὄλοι ὅσοι ἀρχίζουν νὰ γράφουν ἀπὸ ἐνωρίς. Παράδοξο αὐτὸν στήν ἐποχὴ ποὺ δὲν σχεδὸν τὰ δημιουργικὰ ἔργα ἐδῶ πέρα ἀφιερόνονται τὶς περισσότερες φορὲς σὲ αἰσθηματικὸς λυρισμοὺς καὶ ρωμαντικότητες. Ὡς εἶναι φυσικὸ ἄλλως τε νὰ γίνεται, στήν ἀρχὴ κάθε φιλολογικῆς ζωῆς. Ἀλλὰ μήπως στήν Κρήτη ὑπάρχει καὶ ἵχνος φιλολογίας; Νεώτερης βέβαια ὅχι. "Υπάρχει δομως ἡ μεγάλη φιλολογία τῆς Αναγέννησης ποὺ ἔτσι πλούσια καρποφόρησε στὴν Κρήτη, δίδοντάς μας τέτοια ἀριστουργήματα ὡς εἶναι: ἡ Ἐρωφίλη, ὁ Ἐρωτόκριτος, ὁ Γύπαρης κ.τ.λ. στὰ χρόνια ποὺ ὅλη ἡ Ἀλλὰδα νεκρὴ πνευματικῶς, βρισκόταν στὰ χέρια τοῦ Βάρβαρου Κατακτητῆ. Μπορεῖ λοιπὸν κανεὶς νὰ ὑποστηρίξει, πὼς ἡ ὑπεροχὴ ποὺ παρατηρεῖται διὰ τὴν νέαν αὐτὴν φιλολογία σιγὰ σιγὰ ἀνατέλλει ἐκεὶ κάτω, βαθύτερα ἔχει τὰ αἰτιά της.

Είναι μπορεῖ ή συνέχεια ένδος πνευματικοῦ ξετυλίγματος ποὺ τά χρόνια τῆς σκλαβιᾶς είχαν διακόψει. Φαίνεται αὐτὸς ἀπὸ τὴ Σκέψη καὶ τὴ βαθύτατη Αἰσθηση ποὺ διακρίνει τὰ νιόβγαλτα τοῦτα βλαστάρια τοῦ κρητικοῦ ξαναγενημοῦ.

Καλοκαιριάζει κ' ή βροχὴ
ποῦ ἐμούσκεψε τὰ ρόδα στὴν αὐλή σου
Πόθοι σὰ νάτανε οἱ σταλιὲς
καὶ ἀναθυμιάζει ή γῆ λαχτάρες τώρα
Σὰν τὸν καημὸν ποὺ ἐλύγισε
τὴν ἄλικη παιδιάτικη ψυχή σου,
γέρνει τὰ ρόδα ἀμύλητα
καὶ τὰ λυγίζει ή μπόρα.
Καὶ πρὸς τὰ κάστρα τὰ ἔρημα
καὶ πρὸς τὸ ἀρχαῖα παλάτια
σὸν δνείραται χρεισόκλωστα
λαχτάρα μακρινὴ σ' ἀποναφκώνει
Ἐκεῖ οἱ καλοὶ πεθαίνανε
γιὰ τῶν ὠραιῶν τὰ μάτια
καὶ τώρα δ ἄστοχος καημὸς
μονάχος στὰ ἐρείπια σιγολυώνει.
Γέρνει καὶ γέρνει δ λογισμὸς
καμαρωτὸς νὰ κλάψει.
ἰερές οἱ ὥρες σβύνουνε
καὶ βασιλεύουν τὸ ἄστρα ἔνα-ἔνα
καὶ κάποιο δάκρυ ἔπεσε
καὶ σβύστηκε πρὸν στάξει
θρῆνος στὸ μνῆμα ποὺ κρατεῖ
βουβὰ τὰ περασμένα.

Βλέπετε κάποια παραξένη νοσταλγία καὶ μιὰ σκέψη πολὺ ξετυλιγμένη, ποὺ καμιὰ σχέση δὲν ἔχει μὲ τὶς πρωτόπειρες ἀπόπειρες ένδος νέου ποιητῆ, μεστώνεται στὴ Νεοχρητική αὐτὴ φιλολογία. Μὰ ἀκούσετε πόση τέτοια νοσταλγία ἐκφράζει καὶ ἔνα ἄλλο τραγούδι τοῦ Ἰδιου ποιητῆ.

Μέτρα στὸν κύκλῳ τῶν ὠρῶν ἄγια μνῆμη
μὲ τὴ τρεμουλιαστὴ τοῦ καντηλοῦ σου φλόγα
στὸ ἀφαγνερὸ κελλὶ σου ή γαλήνη
τῶν ἀρρητῶν καημῶν κάνει ή βλόγα.
Καὶ στὴν αὐλή σου ή λεμονιά καμαρωμένη
στοῦ φεγγαριοῦ τὸ φῶς λούει τὸ κορμί της,
κ' ή νύχτα στὴν ἀπέραντη σιωπή της
κλαίει τὴν σιωπή τὴν περασμένη.
Γονατιστὴ ἐσὺ μπρὸς στὴν ἀρχαίαν εἰκόνα,
πολύπαθη ψυχούλα λευκοφόρα,
γράψε στὸν κύκλον τῶν ὠρῶν ποὺ ἀργογυρίζει
μὲ χρῶμα αἵματου καὶ τὴν ὕστερη αὐτὴ ὥρα.

Στὰ τραγούδια τῶν γέων αὐτῶν δὲν συναντᾶ κανεὶς τὴ νεανικὴν ἐκείνην δρμὴν ποὺ κόβει ἀπόλα τὰ λουλούδια τῆς Ζήσης γιὰ νὰ στεφανώσει μ' αὐτὰ

τὰ ὡραῖα σγουρὰ μαλλιά τῶν εἰκοσι χρονῶν της. Δὲν τραγουδοῦν ἐκεῖνοι οὔτε τὴν Ἀγάπην, οὔτε τὴν Ἀνοιξην, οὔτε τὴν Χαρὰ, οὔτε τὴν Θλίψην. Θαρρεῖς καὶ ὅλα τὰ ἔχον δοκιμάσει, τὰ ἔχοντα ζήσει, καὶ πιὰ δὲ μποροῦν νὰ τοὺς δώσουν κανενὸς εἰδούς συγκίνησην. Καὶ ὅμως δὲν εἶναι αὐτό. Τὰ τραγούδια τους δὲ μᾶς δείχνουνε πώς ὅλα αὐτά τὰ γνώρισαν, εἶδαν τὴν ματαύτητά τους καὶ τὰ βαρέθηκαν. Θὰ ἡτον ἡ συνηθισμένη φιλοσοφία ὅλων τῶν χαροκόπων ποὺ, ἀφοῦ ριχτήκαν σ' ὅλα τὰ πανηγύρια τῆς Νιότης ἀποσύρουνται ὑστερα κουρασμένοι κι ἀγδιασμένοι. Καὶ εἶναι νέοι ἐκεῖνοι, ὅλοι παιδιά ποὺ ή Ζήση ἀπλώνεται μπροστά τους γεμάτη λουλούδια καὶ χαρές. Καὶ τὸ ξέρουν! Ξέρουν πώς κάπου τοὺς περιμένει μιὰ γυναῖκα, μιὰ χαρά, μιὰ θλίψη, ποιὸς τὰ ξέρει; Μιὰ Δόξα. Ξέρουν ὅμως καὶ κάτι ἄλλο ἀκόμη: Πῶς ὅλοι εἴμαστε ἀνυπεράσπιστα δωσμένοι στὰ Χέρια τῆς Μοίρας κι ὅτι κι ἀν κάνομε, μάταιο εἶναι κ' ἀνώφελο.

”Ω μέσα στὰ σκιόφωτα τὰ βράδυα
κινήματα ἔσεις μοιραία τῶν ἀνθρώπων
καὶ χεύῃ πικραμένα, καὶ ὃ σεῖς μάτια
ὅπου κυτάτε τραγικά μὲ κάπιον τρόπον

ποὺ λέει—εἶμαι Ἐγώ καὶ τίποτα ἄλλο
μές στὰ νερά μές στὰ πουλιά μές στὰ τραγούδια
οἱ ἐποχὲς στὴ σκέψη Μου κυματοφέρουν
σὰ κάπιοια θλιβερά παλαιά τραγούδια.

Κ' ἔτσι τῶν πεπρωμένων ἡ ἀράχνη
μαύρους ἴστους ὑφαίνει στὰ μαλλιά σας
καὶ μέσα ἀπὸ τὰ πάντα ξεκινώντας
ἀγκαλιάζει τὰ μάτια κινήματά Σας.

Κ' ἔνω μεσ' στὴν ψυχή σας μιὰν αὐγούλα
πόθιν χιμαιρικῶν γλυκοχαράζει
χορεύετε μὲ τὸ χρυσό ποὺ ή Μοῖρα
σ' τὸ μπρούτζινο τῆς ντέφι σᾶς προστάζει.

Κι ἀκόμα κάτι ἄλλο μᾶς τραγουδοῦν: τὴν βαθύτατη ἐπύγνωση τῆς ματαύτητος ὅλων, τὴν ἀπόλυτην ἀλήθεια τοῦ θανάτου, μὰ καὶ τὴν ἰερότατην ὑποχέωση νὰ ἀγαπήσουμε, κάνοντας την γλυκιά καὶ ὅμορφη, τὴν ἐφήμερην αὐτὴν ζωὴν μας, σὰν ἔνα ἀνεχτίμητο ἀγαθὸ ποὺ πρέπει νὰ τὸ χαροῦμε.

Κάποιον μοῦ ἔτυχε νὰ δῶ τὴν αὐτοπροσωπογραφία τοῦ Μπαίκλιν. Μοῦ φαίνεται, τίποτα ἄλλο δὲν τεριάζει περισσότερο μὲ τὴν ἀντιληψη τους αὐτῆς, ὅσον ἡ εἰκόνα ἐκείνη. Ο Μπαίκλιν κρατεῖ τὴν παλέτα καὶ ζωγραφίζει τὴν στιγμὴ ποὺ ὁ Θάνατος ἔρχεται ἀπὸ πίσω του καὶ κάτι τοῦ ψιθυρίζει. Ἐκεῖνος διέκοψε τὴ δουλειά του καὶ προσέχει σ' ὅτι τοῦ λέει. Στὴ μορφή του ὅμως οὔτε ὁ φόβος, ὡς θάταν φυσικότατο, εἶναι ζωγραφισμένος, οὔτε ἡ θλίψη, οὔτε τὸ ξάρνιασμα. Χαμογελά μόνο ἔνα γλυκότατο, ἡρεμότατο χαμόγελο, ωσάν τὸ Εκείνος ποὺ τοῦ μιλεῖ νὰ τοῦ εἶναι κάπιος γνώριμος καὶ τοῦ ἀναγγέλει μιὰ σοβαράν εἰδηση ποὺ ὅμως δὲν ἔχει τίποτε τὸ δυσάρεστο.

Σύμβολο θαυμαστότατο τῆς Ἀνάτερης Σκέψης.

Ποιός ξέρει, ὁ Μπαίκλιν τὴ στιγμὴν ἐκείνη θὰ ἐργαζόταν πλανεμένος ἀπὸ κανένα ὄνειρο Δόξας μελλούμενης!

Καὶ ἥρθε ὁ Θάνατος πάνω στὴν ὥρα νὰ τοῦ θυμήσει μὲ φρικτὴ εἰρωνεία, πῶς κάπου τὸν περιμένει καὶ νὰ μὴ τὸ ξεχνᾶ. Ἱσως καὶ νὰ τοῦπε πῶς δὲ θὰ προφτάσει νὰ τελειώσει τὸ ἔχο αὐτὸ ποὺ τόσο ἀγαπᾶ.

Μὰ ὡ παράδοξο! Ὁ Μπαίκλιν δὲ ταράχηται, ἀπὸ τὴν εὐγενική του μορφὴ δὲ διάβηκεν ἡ Φρίκη. Γαλήνιος, ἥρεμος, χαμογελαστός, στράφηκε λίγο ν' ἀκούσει. Τί σημασία είχε αὐτὸ ποὺ τοῦ μιλοῦσε; Τὸ ἥξερε! Μποροῦσε νὰ τὸν φωνάξει ὅποια ὥρα ἥθελε. Τώρα ἀμέσως. Τὸ ὄνειρο τῆς Δόξας ποὺ τὸν πλανοῦσε, δὲν εἴται ὁ Σκοπός του. Ἐκεῖνος δὲν εἶχε κανένα σκοπό. Ἡταν τὸ Ἰδανικὸ ποὺ διμόρφινε ἡ ζωή του, ποὺ μάλιστα είχε χρέος καὶ καθῆκον νάγκατα γιὰ νὰ δικαιολογεῖ τὴν ὑπαρξὴ του, κάνοντας την εὐγενικότερη καὶ πλατύτερη. Τίποτα ἄλλο.

Καὶ εἴται ἀκριβῶς δι, τὰ πάιδια ἐκεῖνα προσπαθοῦν νὰ φανερώσουν στὰ ἀδύνατα κι ἄπλερα ἀκόμα ἔργα τους:

•Μὰ δῶς κι ἄν εἶναι (λέει κάπου στὸ βιβλίο του ὁ Λευτέρης Ἀλεξίου) μέσα σ' αὐτὴ τὴ θλιψη, ἐγὼ θελω νὰ βρῶ καὶ βρίσκω κάπια Ἐλευθερία!— Καὶ πάλι ἀναλογίζομαι: πόσο σὰν ἐμβαθύνομε στὸ θάνατο, νιόθομε προκαταβολικὰ τὴν ἐκμηδένιση! Πόσο αἰσθανόμαστε τὸ Μηδὲν εἶναι στὰ στήθια μας! Κ' ἔτσι ἐλεύθεροι ἀπ' ὅλα κυττάζομε ἥρεμα τὴ ζωή, δίδοντας της ὅλη τὴ μεγάλη ἀξία ποὺ ἔχει καὶ ποὺ τῆς ἀξίζει.

..... Κυττάζω τοὺς πόθους μου, τοὺς λογισμούς μου, ἔτσι ποὺ μιὰ στιγμὴ βρεθήκανε πολιορκημένοι βαριά ἀπὸ τὸ σκληρὸ καὶ ἀδυσώπητο θάνατο. Μοιάζανε μὲ Μεσολογγίτες. Καὶ κάποτε, πιὸ ὑστερα κάποια σκοτεινὴ κιάφεγγαρη νύχτα, κάμανε τὴ σπαραχτικὴ ἔξοδο γιὰ νὰ λευθερωθοῦνε. Μὰ ὅλοι σκοτωθήκανε. Τὸ Μεσολόγγι ἔπεσε στὰ χέρια τοῦ Κατακτητῆ. Τελειώσανε καὶ οἱ ἀγώνες. Μὰ πράμα παράδοξο ὁ Κατακτητῆς τοῦτος ἔφερε καὶ Λευτεριὰ καὶ εὐτυχία! Πράμα παράδοξο! Δὲ μὲ κατάχτησεν ὁ θάνατος, μά ἐγὼ τὸν κατάχτησα τὸ θάνατο!»

* * *

”Οχι πεσσιμιστὲς καὶ μαραζάρηδες, ἀποσυρμένοι στοὺς ἑαυτούς μας, αἰώνια θλιμένοι ἀπὸ τὸ φρικτὸ τοῦτο θέαμα τῆς ὑπαρξῆς, μὰ οὔτε καὶ ἀ στόχα στοι γλεντιστάδες τοῦ κάθε λογῆς πανηγυριοῦ.

Νὰ μάθωμε ν' ἀγαποῦμε καὶ νὰ ἐνοῦμε, τὰ ἀπλά, τὸ καθημερνὰ πραγματάκια τῆς γύρω μας ζωῆς. Τὸν ἥλιο, τὰ βουνά, τὸ φεγγάρι, ἕνα δεντράκι ποὺ ἀνθίζει, ἕνα φύλλο ποὺ πέφτει, μὰ βαρκούλα τραβηγμένη στὴν ἀμμουδιά, ἕνα παιδάκι ποὺ παῖζει καταμεσῆς τοῦ δρόμου, μὰ σταλαγματίτσα νερὸ ποὺ τρέμει ὑστερα ἀπὸ τὴ βροχή, πάνω στὰ φύλλα.

Ν' ἀνοίγομε τὴν καρδιά μας, τὰ χέρια μας, τὰ μάτια μας, στὸ φῶς στὸ γλυκὸ τῆς μέρας, νὰ δινόμαστε σὲ ὅλες τὶς ὥραις παγίδες ποὺ μᾶς στένει ἡ ζωή. Ν' ἀφίνομε τὸ κορμί μας νὰ τὸ διαπερνᾶ πέρα ώς πέρα ἡ ἀνατριχίλα τῆς ἀνοιξῆς. Τὰ δάχτυλα μας νὰ θυμοῦνται τῆς θάλασσας τὴ δροσεράδα. Νὰ γνωρίζομε ὅτι ὅλα αὐτὰ δὲν ἔχουν σημασία καὶ ὅτι ὅλα εἶναι μάταια καὶ νὰ πάρνομε ἀπὸ τὴν ἀπελπισμένη αὐτὴ ἀλήθεια τὴν δρμή καὶ τὴν ὅρεξη νὰ τ' ἀπολαβαίνομεν ὅλα. «Μιὰ μαγικὴ Μέλισσα ἔχω δική μου. ”Ολα τοῦ κόσμου τὰ λουλούδια ὑπέροχα εἶναι, κ' ἔχουν ἀνθίσει, πλούσια σὲ μέλι, στὸν

κῆπο τῆς ζωῆς. 'Ολημερὶς κι δλονυχτὶς πετᾶ ἡ Μέλισσα μου ἀνάμεσα στὸν κῆπο τοῦτο καὶ φέρνει μου τὸ μέλι. 'Εγὼ εἶμαι ἡ κηφύθιδα· καὶ πιὸ πάνω· «Καὶ δὲ θάνατος κάποτε περνᾶ καὶ βαθιὰ τραγούδια αἰώνια παιζεῖ, ἀγάπτης κι ἀδερφωσύνης, στὴ θαυμαστὴ φλογέρα του γιὰ δὲ τὸ Σύμπαν.....»

Νὰ ξέρομε πῶς τίποτα ἄλλο δὲν εἰναὶ ἀληθινὸ παρὰ μόνο δὲ θάνατος, καὶ νὰ προχωροῦμε πρὸς αὐτὸν, δχι θλιμένοι καὶ ἀπελπισμένοι ἀλλὰ γαλήνιοι! Τίποτε δὲν ἔχει σημασία. Οὔτε ἡ γαρά, οὔτε ἡ θλίψη. "Όλα εἶναι μάταια!"

A

Μπρὸς σὲ ἄψυχα κονίσματα κρεμοῦνται ἀκοίμιστα καντίλια
Ποὺ μοιάζουν σὰν τὰ στόματα μὲ τ' ἄρρωστα τὰ χείλια
ποὺ χύνεις προσευχὲς κατέχουν.
Καὶ κάτι μέσα τους χλωμό ποὺ καίει ἀνώφελα ἔχουν,
Σὰν τὶς χλωμὲς τὶς προσευχὲς σὰν ἄρρωστα τὰ χείλια
Ποὺ ξεκινοῦν σὰν φλόγα ἀπὸ τὸ στόμα
Καὶ δὲ καπνὸς μόνο ἄψυχος πομένει
"Ἄψυχος σὰν τὸ χῶμα
Καὶ κάτι ζητάει ἄφωνο κι ἀνάερο καὶ πεθαίνει.

B

Μπρὸς στ' ἄψυχα κονίσματα κρεμοῦνται ἀκοίμιστα καντίλια
Ποὺ μοιάζουν σὰν τὰ δόκρυα ποὺ ἀπ' τὰ μάτια τρέχουν
σὰν κάτασπρα μαντίλια
Καὶ κάτι μέσα τους κρυφὸ ποὺ καίει ἀνώφελα ἔχουν.
Σὰν τὴ φωτὸν ποὺ ἔχουνε τὰ δάκρυα ἀμα τρέχουν
Καὶ μέσα τους σπίθα χαρᾶς ἀντιφεγγίζει αἰώνια.
"Ἐτσι ἡ Ἐλπίδα πάντα τῆς στὴ θλίψη καὶ στὰ χρόνια

C

Μπρὸς σὲ ἄψυχα κονίσματα κρεμοῦνται ἀκοίμιστα καντίλια
Ποὺ μοιάζουνε σὰν τὶς ψυχὲς ποὺ αἰώνια κάτι θένε
κι αἰώνια κλαῖνε...
Καὶ κάτι μέσα τους κρυφὸ ποὺ καίει ἀνώφελα ἔχουν
Εἰν' οἱ φωνὲς οἱ ἀκοίμιστες τῶν πόθων ποὺ δὲν καίνε
Ποὺ καὶν τὶς ἄχαρες ψυχὲς ὁστότου χάμαι σκύψουν
Καὶ σκύψουνε στὸ χῶμα
Κάτι ζητώντας ἄφαντο κι ἀνώφελο καὶ σβύσουν.

Ναί, ὅλα εἶναι μάταια!

Κ' ἔνα μονάχα ἔχει σημασία. Νὰ τὸ ἀντιληφθοῦμε αὐτό! "Οταν βαθύτατα τὸ αἰσθανθοῦμε, δλες οἱ πράξεις μας θὰ πάρουν τὴ σοβαροσύνη καὶ τὴν ἐπισημότητα ιερᾶς ὑποχρέωσης ἀπέναντι τοῦ ἐ αυτοῦ μας. 'Αφοῦ πρόκειται νὰ πεθάνομε καὶ τίποτα πιὰ δὲ θὰ πομείνει ἀπὸ μᾶς στὸν ἐπάνω κόσμο, χρέος ἔχομε ιερώτατο, σὰν φωτεινὴ στήλη πάνω ἀπ' ὅλα, νὰ ὑψόσμε τὴν ἐφήμερη ζωὴ μας, στολιζόντας τηνε μὲ δλες τὰ λουλούδια καὶ μὲ δλες τὶς ἀνοιξες. "Ηξεύροντας πῶς πιὰ π ο τὲ δὲ θὰ ξαναδοῦμε τὸν Ἡλιο, σὰν θὰ σφαλίζει τὰ μάτια μας ὁ θάνατος, ἀντὶ νὰ κλαίμε γι αὐτὸ καὶ νάμαστε

ἀπαρηγόρητοι, νὰ βγοῦμε πρέπει στοὺς λουλουδοσπαρμένους κάμπους τοῦ
'Απρίλη γιὰ νά τονε χαροῦμε ὅσο μπροῦμε πιὸ πολύ!

Στ' ἀφά μου χρόνια ἀναπηδᾶς
Μιὰ... ὁρθὴ σὰν συντριβάνι
Καὶ μοῦ ραπίζουν τὸ κορμὶ οἱ ἀπλοκαμοί σου...
Καὶ μιὰ... Σὲ πάρνουν οἱ καῦμοὶ μου
Πᾶν σὲ θαμπόχρυσο ντιβάνι
Κι ἀλλί Σου!

Σύνθρηνα μάτια ἥλιοχαρα
Καὶ φρύδια π' ἀναβρύζουνε ἀπὸ δίκλαδη πηγὴ
Τ' ἀχτια βραχιόλια σφίγγουνται
Στὰ μελαψά σου μπράτσα
Καὶ σοῦ πεξεύει στὴν ποδιὰ
Τὸ ριζικὸ τὸ ἀγύριστο γιὰ νὰ σφαγεῖ.

* * *

Καὶ μοῦπανε τὰ μάτια σου τρίσβαθα μυστικὰ
Καὶ κρυφοτραγουδήζανε στὰ χεῖλια σου φιλιά
Καὶ σὰν Δρακόντου δίχτυα ὡ θλίψη
Τὰ μάγια σου μοῦ δέσαν τὴν καρδιά.
Μ' αὐγοῦλες πορφυρόχρωμες ἀπ' τὰ κρινένια μάγουλα σου,
Τρανές γλυκοχαράξαν·
Καὶ ἀύφες μὲν χαμόγελα σειρηνικά,
Καὶ πίκρες καὶ χαρές μοῦ ἐταιριάζαν.
Ὦ τοῦ μεγάλου καὶ γλυκόφωτου θεοῦ
φωτόπλαστη Βασίλισσα·
Τὸν ἀβυσσένιο μου κι ὀλύμπιο βυθὸ μοῦ ἐτάραξες,
Ἐσὺ Σειρῆνα καὶ σὺ Ρήγισσα
Καὶ τῶν θεῶν Δημιουργήτρα.

Θὰ πενθάνομε! Ἀλλὰ νὰ χαροῦμε!

Ἄδερφώνεται ἔτσι κι ἀριμονίζεται ἔνας μεγάλος Διονυσιασμὸς μ' ἔνα πεσσομισμὸν βαθύτατο! Ἀποχτοῦμε μ' ἀντὸν τὸν τρόπο μιὰ ἄπειρη καὶ Ὁλύμπια Γαλήνη, ποὺ ὅλα τ' ἀγαπᾶ κι ὅλα τὰ περιμένει μὲ σοφὴ ἡρεμία. Τῆς ἄνοιξης τὶς διαβατάρικες καταγίδες ὅπως καὶ τὶς καταστροφές! Ἀπ' ὅλα ἐμεῖς ἀνώτεροι θὰ στεκόμαστε νὰ βλέπομε τὸ θέαμα τῆς "Υπαρξῆς νὰ κυλάει στὰ πόδια μας:

Σιγᾶ τῶν πόντων ἡ ψυχή...
Στὰ βάθη τῶν ὠκεανῶν
τὰ σκοτεινὰ νερὰ σιωποῦνε.
Κάποια μεγάλη ταραχὴ
στὰ βάθη τῶν μακριῶν νυχτιῶν
Προσμένουνε καὶ καρτεροῦνε!
Ἀπὸ τὸν κρύφιο πορθμὸ
τοῦ Χάρου ἡ βάρκα βγαίνει τώρα
δίχως κουπὶ δίχως σκαριμὸ
Πρωρέας ὁ Χάρος σκυνθρωπὸς

τὴ μυστικὴ μετράει τὴν ὥρα
στην πρῶρα τὴν πλατειὰ γερτός.

Αὐτὸς κάπως διαφορετικὰ μᾶς τὸ λέει σ' ἔνα του βιβλίο ἔνας ἀπὸ τοὺς
πέντε αὐτοὺς ποιητές:

«Καὶ σκύβω αἰώνια καὶ κυτάζω αὐτὸς «τὸ τραγούδι ποὺ τὰ πράματα
μου τραγουδοῦν» καὶ σκύβω αἰώνια καὶ χαμογελῶ γνώριμα στὴ Μοῖρα,
ποὺ, κρυψά, κι ἀράτη ἀπ' δὲν τὰ μάτια, σπρώχνει δὲν καὶ γίνουνται δπως
γίνουνται. Κυτάζω πόσο ἀρμονικὰ πλάσσει τοὺς ἀνθρώπους καὶ πόσο θαυ-
μαστὰ τοὺς δίνει τόση ποσότητα σὲ δύναμη καὶ σὲ ίκανότητα ὥστε καὶ ἐκεῖ
μόνο ποὺ μποροῦν νὰ πᾶν καὶ ὅχι! οὔτε βῆμα πιὸ πέρα. Κυτάζω κι ἀγαπῶ
τὴ Φύση, κυτάζω τὶς θάλασσες καὶ τὰ βουνὰ ποὺ τῆς ἔχει χαρίσει ἡ Μοῖρα,
δπως νὰ ἔχῃ χαρίσει καὶ στοὺς ἀνθρώπους, μέσα στοὺς χαρακτῆρες, τέλεια,
ἀνάλογα: βουνά τὰ πάθη καὶ τὶς Ἀγάπες θάλασσες, ἵσα μεγαλόπρεπες καὶ
ώραιες.

Κυτάζω πόσο ἀρμονικὰ τὰ στέλνει δὲν, καὶ τὸ θάνατο. Καὶ σωπαίνω.
Σκύβω καὶ αἰώνια τὴ βλέπω, καὶ αἰώνια τὴν εὐλόγω. Πάνω ἀπ' δὲν τοῦ
κόσμου τούτου, μυστηριόδικα βλέπω δυὸς Ἀνθρώπους -καὶ-. σκυμένοι εἶναι
καὶ κυτάζονται. Τὸν Ἡράκλειτο καὶ τὸν Δημόκριτο. Ὁ Κλαυσῖνος καὶ ὁ Γενι-
σῖνος. «Ο ἔνας κλαίει καὶ δὲν ἄλλος γελᾷ κυτάζονταις. Καὶ οἱ δυό τους βαθμοὶ
ἀντιληφθῆκαν τὴ ζωή τούτη. Ἐγὼ καὶ τοὺς δυὸ τοὺς κυτάζω καὶ σωπαίνω.
Οὔτε κλαίω, οὔτε γελῶ. Σωπαίνω καὶ κυτάζω τὴ Μοῖρα. Κ' ἔτσι ποὺ μπορῶ
καὶ βλέπω τὴ Μοῖρα μέσα μου νὰ κυριαρχεῖ, τιώθω πώς ἐγὼ ἐλευτερώμοια,
πώς βγαίνω ψηλότερα ἀπὸ τὴ Μοῖρα. Κάνω ἀπ' αὐτὴν ἔνα θέαμα. Κ' εἶναι
θαυμαστὸ γιά δσα μάτια μπόρεσαν νὰ τὸ δοῦν τὸ θέαμα αὐτό. Τί μὲ μέλει
ἄν καὶ σ' αὐτὸ καὶ στὴν ἀπελευθέρωση μου αὐτὴ ἀκόμα είμαι δοῦλος στὴ
Μοῖρα; Τί μὲ μέλει ἀφοῦ καὶ τὸν ἴδιο ἐμὲ να κυτάζονταις τούτε κάποτε
ἔτσι ἐλεύθερο, καὶ θα φέρει διαγέστατα, ξέρω πόσο μάταιος εἶναι;»

Νὰ φροντίζομε μόνο δπως τὸ θέαμα τοῦ ἑαυτοῦ μας, αἰσθητικότερο
καὶ πιὸ ἀνώτερο νὰ ξετυλίζεται. Καὶ νὰ μὴ γενόμαστε ποτὲ θύματα καμιᾶς
πλάνης, οὔτε τῆς αἰσιοδοξίας οὔτε τῆς ἀπαισιοδοξίας.

Πῶς μποροῦμε πιὰ μὲ μιὰ τέτοια ἀντίληψη νὰ κρίνομε ἀστόγαστα
πίσω ἀπὸ μιὰ Ἰδέα καὶ κωμικὰ θὰ πιστεύομε σ' αὐτὴ ἀφοῦ θὰ ξέρομε πώς
καμιὰ ἀπολύτως Ἰδέα δὲ θὰ μᾶς παραστατίσει ἀπὸ τὸ μονοπάτι ἐκείνο, ποὺ
δὲν ξέρομε ποὺ θὰ μᾶς βγάλει; Μὰ καὶ πώς πάλι θὰ σηκωθοῦμε περιφρο-
νητάδες τῆς Ἰδίας Ἰδέας, ἀφοῦ καὶ ἡ γνωρίζομε ἐπίσης δὲν κάθε τι ποὺ
σκοτὸ ἔχει νὰ μᾶς κάμει ποικιλότερη καὶ πιὸ ἀπλόχωρη τὴ ζωή μας, χρέος
ἔχομε νὰ τὸ ἀκολουθοῦμε εὐλαβητικά;

Δὲν ἔχει κανένα λόγο η Δόξα — κανένα λόγο η Χαρά· κανένα λόγο τὰ
Ἴδαινικὰ δὲν ἔχουν· δημος αὐτὰ δὲν στὴν ἀπαρηγόρητη θλίψη τοῦ θανάτου
εἶναι «μιὰ κάποια λύσις». Καὶ πάμε ξοπίσω τους καὶ τὰ δίδομε στὴνψυχὴ μας
καὶ τὴν πλουσιοστολήζομε μ' αὐτὰ γιὰ νὰ πεταλουδίσει μιὰ στιγμὴ δημορφο-
πλουσιμένη στὸν Ἡλιο καὶ νὰ σβυστεῖ. Καὶ δὲν εἶναι λίγο...»